Hubert Booi
Premio Cadushi di Cristal

Toen Hubert Booi op 29 maart 1955 zijn musical 'E perla di Caribe' voltooid had, schreef hij onder zijn werk: mihó mi n' por. Een dergelijk motto demonstreert tegelijkertijd de gedreven inzet van deze schrijver ten opzichte van zijn literaire werk én een relativerende bescheidenheid. Beide zijn karakteristiek voor Hubert Boois houding ten opzichte van zijn artistiek talent.

Hubert Booi werd op 25 juli 1919 op Bonaire geboren en bereikte dit jaar 1999 dus de leeftijd der zeer sterken. Sinds 1937 woont Hubert Booi op Aruba. Aanvankelijk werd hij door de fraters voorbereid om priester te worden. Hij leerde Latijn bij Pater Roghmans op Noord, maar het zou anders lopen.
Hubert Booi is nu bekend als dichter en als kenner van het Papiamento. Na verschillende functies als bankemployé en boekhouder, werd Hubert Booi waarnemend Hoofd van het Toeristenbureau en van de Arubaanse Voorlichtingsdienst (naast N.A. Piña). Vanaf 1963 werd hij Hoofd van het Bureau Cultuur en Opvoeding en vanaf 1978 tot aan zijn pensionering in 1980 functioneerde hij als Hoofd van het Instituto di Cultura.
In die posities groeide Hubert Booi uit tot een belangrijk promotor van het culturele leven op ons eiland. Zo was hij mede-oprichter van de Arubaanse Kunstkring en bestuurslid van de Sociedad Bolivariana. Daarnaast speelde hij toneel en schreef hij toneelstukken, gedichten en verhalen. Hij is auto-didactisch kenner van talen, waaronder Russisch, en auto-didactisch schilder. Als Papiamentstalig dichter schreef Hubert Booi onder meer liederenteksten voor Padú Lampe en de tekst van het Bonaireaanse volkslied. Er is nog veel ongepubliceerd werk van hem in de Collectie Ito Tromp in de Biblioteca Nacional Aruba, waaronder veel (gelegenheids)poëzie en liederen, en twee vertalingen: Un soño riba bispu di Pasku (Christmas Carroll) en een beginfragment van Romeo y Julieta (Romeo and Juliet). Zijn religieuze theaterstuk 'Golgotha' verscheen in 1967 in de Antilliaanse Cahiers; in 1969 publiceerde hij Muchila. Hij is vooral bekend wegens zijn musicals E perla di Karibe (1955) en Amor di Kibaima (1969). Behalve wegens deze publicaties en presentaties is Hubert Booi bekend als verdienstelijk declamator van eigen werk.

Hubert Booi reisde veel en voelde zich als talenkenner kosmopoliet, maar behield veel aandacht voor Aruba. In zijn werk stonden en staan twee thema's centraal: de liefde voor het Papiamento dat immer zijn aandacht heeft gehad en van welke taal hij decennialang een groot promotor is geweest. Booi gaf vele cursussen aan wie Papiamento wilde leren, hij verzorgde lezingen voor radio en televisie over taal en cultuur in het programma Nos Tera, en hij was bijvoorbeeld lid van de spellingcommissies Daantje en Maduro.
Het tweede terrein is dat van de literatuur die hij beoefent in een Papiamento dat niemand minder dan ex-gouverneur en dichter-auteur Cola Debrot karakteriseerde als het "vloeiende adagio-ritme dat wij reeds kennen van Juan de Castellanos uit de zestiende eeuw." (Debrot 1985: 206)
De Arubaanse criticus Henry Habibe wees op het magistrale taalgebruik en de muzikaliteit ervan in de gedichten, op de humor en de spanningsopbouw in de verhalen. Hij rangschikte Hubert Booi's werk bij de 'literatura indianista' omdat hij er een diep gevoeld nationalisme en persoonlijke identificatie met de Indiaan in aantrof. In dit verband is het gedicht 'E ultimo Karibe' wel het meest bekend geworden, dat Henry Habibe als volgt

karakteriseerde: "pa su tema, [E ultimo Karibe] ta pertenesé na un konhunto di literatura indianista ku ta eksisti na henter Amérika latina, fo'i Argentina te México. Nos por bisa, trankil, ku e ta e úniko den su genero na nos idioma, o más konkretamente na Aruba, ja ku na Korsow no ta existi e género ei (indianismo) Den su afán romántiko Booi a buska un nota original pa Aruba (kolor lokal) i asina el a jega na identifiká su mes ku un indján: 'e último Karibe'. I pa expresá asina su 'nashonalismo' e poeta a hasi uso di un rekurso masha frekwente den 'Romantismo' na Latino-Amérika: identifikashón ku un indjan." (Watapana II-8, maart 1970: 4-7)

In Booi's korte verhaal 'E sombra den baranca (A re-ko)' komt een tweede thema naar voren: het boek der natuur, het sprekend verleden. De hoofdpersoon begeeft zich naar de rotsen van de Arikok om er zich één te voelen met de natuur en het verleden van de Indianen. Een oude Indiaan van de Overwal leert de moderne 'ik' dat de mens vroeger zes zintuigen had, maar dat de kolonisatoren de mens van het 'innerlijk gevoel' [sinti] hebben beroofd. Zo laten zich twee belangrijke motieven onderscheiden: de wijsheid van de echte Indianen van de Overwal, en een bezield één zijn en één voelen met de natuur. In diverse verhalen heeft Hubert Booi van deze natuurliefde getuigd.

Als we het religieuze theaterspel Golgotha in onze beschouwing betrekken, kunnen we nog een derde motief in Hubert Boois literaire werk onderscheiden. In Golgotha actualiseert Hubert Booi het lijdensverhaal, er op die wijze een diepe en actuele betekenis aan gevend. Eerst wordt het bijbelverhaal weergegeven; in het tweede deel vinden we vervolgens de actualisering daarvan.

> "Nan curazon ta pisá, yen di miedo, y nan no por mira un solución den nan miseria. Pero ... despues di nan, durante siglo y siglonan, un muchedumbre inmenso a comporta nan mescos, a sufri mescos y sinti mescos. Si hasta den nos tempo, y riba nos mes isla nos ta contra cu tal sorto di individuonan ainda." (13)

De moeder van Judas vindt haar parallelpersonage in de moeder van een moderne 'slechte jongen', een gezagsgetrouwe ambtenaar wordt aan Nicodemus gelijkgesteld, Petrus komt overeen met een Lago-werknemer, Maria Magdalena met een prostituée van nu, de soldaat die Jezus kruisigde met een moderne bartender. Zo wordt het oude bijbelverhaal verlevendigd tot de actualiteit van hier en nu.

Deze korte aanduiding van slechts drie motieven - zij het belangrijke - in het werk van Hubert Booi mogen volstaan om te bewijzen dat het motto aan het slot van E perla di Caribe, 'mihó mi n'por' voor Hubert Booi inderdaad geen loze kreet was maar een uiting van zijn inzet en literaire betrokkenheid, die hij door middel van zijn taalgebruik en compositie talentvol vormgaf. Kenners als Debrot en Habibe hebben dit talent al direct (h)erkend.

Het heeft de juryleden doen besluiten Hubert Booi voor te dragen voor de tweejaarlijkse literaire prijs, die de jury genoemd heeft 'e cadushi di cristal'. Hubert Booi is immers bij uitstek 'un persona cu a destaca riba tereno di Papiamento'. De jury feliciteert Hubert Booi én het Arubaanse volk dat het een dergelijk talent in zijn midden heeft.